Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
Braşovu, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimitŭ.

Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.

Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoielă.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LVI.

„Gazeta" ese în fiă-care di

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.

Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Braşovŭ
a administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 250. Braşovŭ, Vinerĭ, 12 (24) Noemvre 1893.

Ilustrarea nisuinţelorŭ maghiare.

Braşovŭ, 11 Noemvre v.

Urmărindŭ desbaterile dietei unguresci asupra bugetului cultelorŭ şi instrucţiunei publice, cetitorulŭ nepreocupatŭ, care se intereséză de sórtea popórelorŭ acestui statŭ, trebue sĕ priméscă impresiunile cele mai stranie şi durerόse.

Totŭ vorbescŭ de unŭ timpŭ încóce unele foile guvernamentale de mĕsurile, ce ar trebuì sĕ se ia pentru resolvarea cestiunei române şi în genere pentru a pune stavilă nemulţumirei naţionalităţilorŭ. D'alde Jancso şi alţii vinŭ cu propunerĭ pentru acésta resolvare. Şi într'aceea, acolo unde vorbescŭ cifrele, carĭ nu lasă nicĭ o îndoiélă în caracterulŭ şi resultatele acţiunei guvernului, în grava cestiune, că cum şi în ce chipŭ sprijinesce statulŭ din visteria sa desvoltarea popórelorŭ pe terenulŭ cultelorŭ şi instrucţiunei publice, iese de-odată la lumină, că politica guvernului ungurescŭ culminéză numai în tendinţa hotărîtă şi esclusivă de a promova maghiarisarea şi că nimicŭ nu face şi nu întreprinde pe acelŭ vastŭ terenŭ de desvoltare, ce n'ar avé menirea de a sprijinì acţiunea lui de desnaţionalisarea cu mijlócele statului.

Pe la 1869 şi în anii următorĭ se dicea, că li s'a lăsatŭ unŭ câmpŭ largŭ de desvoltare naţionalităţilorŭ nemaghiare pe terenulŭ bisericescŭ şi şcolarŭ şi se pretindea, că acuma potŭ fi mulţumite, fiindŭ astfelŭ despăgubite pentru drepturile politice, ce au trebuitŭ sĕ le cedeze—se 'nţelege numai forţate fiindŭ — statului ungurescŭ.

Ce s'a alesŭ din acésta pretinsă autonomiă bisericéscă şi scolară?— Au ajunsŭ lucrurile acolo, că multele milióne luate din contribuţiunile întregei poporaţiunĭ cu scopulŭ de a se folosi pentru trebuinţele ei în ale cultelorŭ şi instrucţiunei publice, nu se folosescŭ de faptŭ decâtŭ numai pentru lăţirea limbei şi promovarea culturei maghiare precum şi a nisuinţelorŭ de maghiarisare

Din raportulŭ alŭ 22-lea alŭ ministrului de instrucţiune publică asupra stării învĕţămêntului în anulŭ şcolarŭ 1891/92 şi 1892/3 resultă în modŭ neindoiosŭ. că întregŭ bugetulŭ s'a folositŭ esclusivŭ numai pentru scopurĭ de cultură maghiare, pentru înfiinţarea de şcóle preparandii şi asilurĭ de copii maghiare.

Opusiţionalii ungurĭ, se înţelege, nu 'sŭ mulţumiţĭ cu lucrarea şi stăruinţele d-lui Csaky. Li-se pare oribilŭ, că în 214 comune nu esistă nicĭ o şcólă poporală, şi că copiiĭ din 1757 comune suntŭ siliţĭ a merge în comunele învecinate, spre a cerceta şcolile de acolo şi se întrébă: cum se vorŭ puté face progrese cu privire la învĕţarea limbei maghiare în ţinuturile poliglote, décă esistă o lipsă aşa mare de şcóle?

Guvernamentalii la rêndulŭ lorŭ laudă prevederea, diliginţa şi zelulŭ ministrului Csaky, care cu mijlócele de carĭ dispune a făcutŭ după ei lucrurĭ marĭ. Si în ce consistă acestŭ „meritŭ" alŭ lui décă nu în tendinţa şi nisuinţa de-a împiedeca cultura naţională a popórelorŭ nemaghiare, făcêndŭ sĕ progreseze numai interesele de supremaţiă a limbei şi a culturei unguresci?

Dér în punctulŭ acesta suntŭ una şi nedespărţiţĭ Ungurii guvernamentalĭ şi oposiţionalĭ şi deosebirea este numai, că cei din urmă facŭ mai mare gălăgiă şi suntŭ mai sincerĭ în espunerea scopurilorŭ şi aspiraţiunilorŭ lorŭ şoviniste, decâtŭ cei dintêi.

Aşa şi cu ocasiunea desbaterei de Lunĭ şi Marţĭ oposiţionalii au fostŭ aceia, carĭ au formulatŭ tendinţele şi aspiraţiunile maghiarismului violentŭ şi, ceea ce este fórte caracteristicŭ, n'au datŭ de altă contradicere, decâtŭ celŭ multŭ de asigurarea, că încă nu suntŭ destui banĭ. ca sĕ se facă de pildă minunile, ce le cere deputatulŭ Madarasz „pentru a se pune odată temeiu la o instrucţiune poporală adevĕrată naţionalŭ-maghiară".

Madarasz cerù numai bagatelulŭ de una sută milióne florinĭ pentru scopulŭ acesta. Adecă dorinţa lui este sĕ se facă unŭ asemenea împrumutŭ pe spinarea nóstră, ca cu elŭ sĕ se înfiinţeze pretutindenĭ şcóle şi kisdedovurĭ unguresci.

Dieta îlŭ ascultà cu plăcere, simţindŭ toţĭ patrioţii din sînulŭ ei numai părerea de rĕu, că propunerea lui Madarasz nu se póte esecuta din cause financiare!

Şi apoi totŭ se mai vorbesce de mulţumirea naţionalităţilorŭ. Nu este acésta o adevĕrată bătaiă de jocŭ?

Dér nu s'au pututŭ stăpâni oposiţionalii de a aduce în discusiune şi cestiunea regulărei congruei şi a autonomiei catolice, accentuândŭ în deosebĭ, că acéstă regulare este urgentă, mai ales faţă cu preoţii greco-catolicĭ, pentru că ea ofere unŭ mijlocŭ de a combate în sînulŭ lorŭ pretinsele nisuinţe contrare statului. Ba unulŭ din vorbitorĭ cerù sĕ fiă subvenţionată şi preoţimea protestantă slovacă din Ungaria de nordŭ, căcĭ „prin acésta s'ar puté combate mai cu efectŭ panslavismulŭ."

D-lŭ Csaky spre a mulcomi pe patrioţii din stânga se şi grăbì a promite regularea congruei şi a autonomiei catolice şi, deşi împărtăşimŭ şi noi părerea fóiei apponyiste, care dice, că va trece încă multă apă pe Dunăre în josŭ până se vorŭ realisa aceste două reforme, totuşĭ putemŭ sĕ constatămŭ mai pre susŭ de orĭ-ce îndoiélă consimţĕmêntulŭ ministrului cu tendinţele duşmănóse ale oposiţiunei.

De aceea, că Polonyi a urgitatŭ desfiinţarea scólelorŭ confesionale, „carĭ ar fi numai nisce pepiniere pentru nisuinţele anti-naţionale şi trădătóre de patriă" nicĭ că mai vorbimŭ. Cuvintele lui, carĭ au pĕtrunsŭ tóte inimile şoviniste fără deosebire de partidă, suntŭ ilustraţiunea cea mai potrivită la capitlulŭ despre liniştirea şi mulţumirea naţionalităţilorŭ variatŭ în timpulŭ din urmă de d-lŭ Hieronymi şi de organele lui!

CRONICA POLITICĂ

— 11 (23) Noemvre.

Noulŭ **ministeriu** coalisatŭ din **Austria** pune tóte în mişcare spre a-şĭ câştiga aderenţĭ. Polonii mai alesŭ îşĭ dau multă silinţă de a câştiga pe Rutenĭ. Se şi anunţă acuma din Galiţia, că în urma intervenirii guvernatorului Badeni, suntŭ gata de a se alătura coaliţiunei. Preţulŭ pentru care s'a făcutŭ acestŭ pactŭ este mandatulŭ dela Zolkiew, ce l'au datŭ Polonii îndĕrĕtŭ Ruşilorŭ. — Eftină împăcare, ce nu pré servesce spre onórea inteligenţei Rutenilorŭ galiţianĭ, dér se mişcă şi în sînulŭ lorŭ şi se ridică oposiţiă fórte rigurósă, care va face frontŭ faţă cu suprematiştii polonĭ şi slăbănogii oportuniştĭ rutenĭ. — Italienii din Dalmaţia vĕdêndŭ, că curentulŭ merge érăşĭ în contra Slavilorŭ, se bucură şi au fostŭ între cei dintâi, carĭ au adusŭ omagii noului ministeriu, şi e fórte caracteristicŭ, că salutările lorŭ suntŭ adresate de-a dreptulŭ ministrului Plener.

*

In şedinţa dela 21 Noemvre a camerei deputaţilorŭ **din Francia**, preşedintele d. *Casimir Périer* a pronunţatŭ o alocuţiune, în care amintesce, că primindŭ pe trimişii Rusiei, Francia a avutŭ o singură gândire, unŭ singurŭ sufletŭ. Acéstă afirmare de o mare unire morală impune datoria de a sacrifica patriei certurile sterpe şi revoltele personale (aplause). In urmă d. Dupuy a cititŭ declaraţia ministerială, dicêndŭ, că în alegerile făcute de curêndŭ ţéra s'a pronunţatŭ pentru o politică practică, înlăturândŭ cestiunile iritante şi discuţiunile teoretice. Vomŭ combate revisuirea Constitutuţiunei, despărţirea bisericei de statŭ şi schimbarea modului de scrutiniu. Vomŭ respinge doctrinele, carĭ pretindŭ a substitui tirănia anonimă a statului iniţiativei individuale şi liberei asociaţiunĭ. Vomŭ împiedeca cu energiă orĭ ce încercare de agitaţiune séu disordine şi orĭ ce tendinţe internaţionale. Guvernulŭ va încerca sĕ li-

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS."

Nevasta judecătorului.

(b) Naraţiune, de H. Mielke.

(Fine.)

Se făcuse diminéţă, judecătorulŭ nu durmise tótă nóptea, fiindŭ sguduitŭ de simţirĭ torturătóre, dér totuşĭ nicĭ acésta nouă întorsătură a lucrurilorŭ nu încovoià pe bărbatulŭ severŭ. Nu, nu, mai bine nefericitŭ, decâtŭ fără onóre şi consciinţă! Acum mediculŭ întrà în odaiă.

„Iţĭ gratulezŭ, unŭ băieţelŭ de totŭ drăgălaşŭ! Dér stai nu ţĭ-e iertatŭ sĕ întri, nicĭ-decum în odaia nevestei d-tale! Orĭ-ce iritaţiă ar fi pentru ea veninŭ omorîtorŭ. Este ceva în starea ei, ce — trebue sĕ ţĭ-o mărturisescŭ — mĕ face sĕ conchidŭ la unŭ pericolŭ seriosŭ. Trebue sĕ băgămŭ de sémă şi sĕ fimŭ cu precauţiune."

Aşa-dér ea îi dăruise şi aceea, ce fusese dorinţa lui cea mai ferbinte. Acum ea zăcea slăbită în puterĭ, luptândŭ póte cu frigurile, décă nu chiar cu mórtea, pe patulŭ ei, şi elŭ, soţulŭ ei, se purta cu gândulŭ de-a respinge dela sine pe nenorocita — ba nu numai de-a se despărţi de ea, ci de-a o espune dispreţului şi ruşinei publice numai ca sĕ se facă dreptate pe pămêntŭ şi ca elŭ sĕ nu védă întotdéuna înaintea ochilorŭ sĕi spiritualĭ pe unulŭ dintre rĕtăciţii şi nenorociţii acestei lumĭ, sculându-se de pe banca acusaţilorŭ şi ridicândŭ mâna în contra lui cu teribilulŭ cuvêntŭ: „Nu eştĭ vrednicŭ sĕ mĕ condamnĭ!"

Elŭ simţia, că puterea lui de resistenţă se sdrobise şi că-lŭ încunjura ceva ca o umbră a unei fapte teribile sinistre.

I-se aduse o scrisóre. Ea venia dela d-lŭ Helbings, care-i scria cu multă politeţă, că va renunţa de-a face orĭ-ce arătare, décă d-lŭ judecătorŭ s'ar îndupleca de-a acoperi paguba conformŭ socotelei alăturate. Tot-odată asigurà, că va păstra despre tóte cele petrecute cea mai perfectă tăcere, pentru ca d-lŭ judecătorŭ sĕ védă că are de-a face c'unŭ omŭ de omeniă.

Era acesta unŭ ofertŭ, care putea sĕ-i inspire numai stimă deosebită faţă cu neguţătorulŭ. Era aşa de simplu — n'avea decâtŭ sĕ plătéscă acea socotélă şi tóte erau aplanate.

Elŭ nu mai şovăì, luà banii dintr'o cassetă, îi băgà într'o cuvertă, adause câteva cuvinte de mulţămire şi îndată trimise banii printr'unŭ servitorŭ la adresă.

Erau acum într'adevĕrŭ tóte aplanate? Nu rĕmase încă cea mai grea parte, care tocmai silea pe soţŭ sĕ fiă judecătorŭ asupra nevestei sale? La acésta se alăturà grija de aflarea ei — i-se spusese, că ea zace într'o stare cu totulŭ apatică.

Mediculŭ venì érăşĭ. Espresiunea feţei sale devenì însĕ şi mai seriósă, când începù a vorbi cu judecătorulŭ.

„Trebue, durere, sĕ ţĭ-o spunŭ pe faţă — pregătesce-te pentru casulŭ celŭ mai rĕu. Voiu rĕmâné aicea înainte de amédĭ."

Elŭ voia sĕ părăséscă érăşĭ odaia, dér judecătorulŭ îlŭ reţinù. Ceea ce îlŭ tortura atâtŭ de cumplitŭ trebuia sĕ iasă acum afară. Elŭ stima pe medicŭ ca omŭ şi ca bărbatŭ alŭ sciinţei, şi astfelŭ nu mai avea în durerea torturătóre a acestei óre nicĭ unŭ scrupulŭ, de a-i spune totŭ.

„Nu mĕ potŭ decide", terminà elŭ raportulŭ sĕu scurtŭ şi grăbitŭ, „de-a crede într'o rĕtăcire spirituală a femeii mele. Asemenĭ casurĭ mi-s'au ivitŭ ca juristŭ mai multŭ decâtŭ odată şi nicĭ noi juriştii, nicĭ medicii specialiştĭ n'am pututŭ constata în tóte aceste casurĭ vre-o turburare a spiritului persónelorŭ respective. Dér te-aşĭ ruga sĕ aibĭ amiciţia, de a-mĭ spune părerea d-tale cinstitŭ şi sincerŭ asupra acestui lucru."

Mediculŭ îlŭ privì dreptŭ în ochĭ şi dĕdù apoi uşorŭ din capŭ. „Şi aşa-déră d-ta ca judecătorŭ ai fi condamnatŭ pe nevasta d-tale?"

„Da", rĕspunse judecătorulŭ cu voce slabă şi rĕsuflândŭ greu. „Dér te rogŭ de părerea d-tale, iubite doctore. Nu vreu mângăere, vreu adevĕrŭ, căcĭ adevĕrulŭ stă încă mai pre susŭ decâtŭ dreptatea,